

A Hungart sorozata bevallottan kortárs művészek munkásságát bemutatató minikönyvsorozat.

Véleményünk szerint inkább ízelítő, hiszen például Kopasz munkásságát ilyen terjedelemben ismertetni nem is lehet, de figyelemfelkeltésnek mindenképpen dicsegetes.

Igényes kiállítású kötet a ma is élő és virágzó gesztusfestészet legnagyobb magyarországi alkotójáról. A Mester méltó bemutatása.

TULOK PÉTER

*(Hungart könyvek, Budapest, 2010,
104 oldal, 1995 Ft)*

Depero, a futurista és a futurizmus hatása a magyar avantgárd művészetben

A jóslat olykor valósággá, a jövő jelenné válik – szinte halljuk Fortunato Depero cinikus kacagását az 1915-ben, Rómában róla készült fényképet nézegetve. A felvétel reprodukciója abban a katalógusban látható, amely a 2010. június 4-én, a trianoni békeszerződés kilencvenedik évfordulóján a Magyar Nemzeti Galériában megnyitott *Depero, a futurista* című kiállítás anyagából készült. Depero

egész művészetét jellemzi ez a kacagás; különösen korai alkotói korszakaiban igen közel állt hozzá a játék, a gyermeki vidámság, műveinek meghatározó ihletforrása a mesék mágikus és varázslatos világa, első önálló színházi munkáját, a *Plasztikus balettek* című bábelőadást is gyermekszínház mutatta be. A kiállítás albumában a közel száz színes kép mellett az összeállítók, Gabriella Belli és Gergely Mariann egy-egy írása olvasható három nyelven (magyar, olasz és angol változatban).

Depero azon kevesek egyike, akinek meggyőződése volt – az 1915-ben Giacomo Ballával közösen jegyzett *A világegyetem futurista rekonstrukciója* című kiáltványhoz hűen és Marinetti esztétikájának misszionáriusaként –, hogy „e különleges mozgalom legyőzhetetlen és lázadó szelleme az élet minden területén

érvényesülhet. Legyen az festészet, szobrászat, formatervezés, divat, reklám vagy főzés” (Belli). Gazdag életművében a képzőművészeti és színházi munkák mellett találunk (belső)építészeti terveket, sokszínű tevékenységében Campari-reklámplakátoktól divatlapok címlaptervein és perzsaszönyegeken át egészen az első futurista múzeum létrehozásáig számos

terület helyet kapott. Az 1925-ben, Torinóban készült fénykép – ame-

lyen Depero és Marinetti futurista mellényt viselnek – szemlélteti, hogy az olasz irányzat képviselői a divatdiktátor címére is pályáztak, hiszen egy ruhadarab viselése is képes radikális gesztussá válni. Gabriella Belli esszéje nyomán történetileg követhetjük végig Depero alkotói korszakait az avantgárd indulástól a Gilbert Clavel hatásával jellemezhető, bábokat és automatákat felvonultató mágikus esztétikán és az időszakos New York-i kirándulásokon át a kései évekig. Bár Deperót érthetően magával ragadta az amerikai nagyváros „futurisztikus” forgataga, a sebesség, a dinamizmus, a felhőkarcolók, mégis csalódottan tért vissza Olaszországba: „futuristának született és akként is halt meg” (Belli).

Miként a világ számos kalandvágyó és fiatal művésze, a magyar avantgárdra, különösen Kassák Lajos körére is „revelációként” hatott az olasz futurizmus apokaliptikus víziója – tudhatjuk meg Gergely Mariann „*Elég volt a »jóból, szépből!«*” *A futurizmus hatása a magyar avantgárd művészetben* című esszéjéből. Kassák mindenekelőtt „az esztétikai normák tarthatatlanságának” bizonyosságát látta az agresszív rombolási vágyban. A Ma szerkesztője az irányzat irodalmi és képzőművészeti értékeinek együttes felismerésével (a kiáltványokban megmutató hatás mellett 1925-ben német

nyelvű ismertetést is megjelentetett Marinetti munkásságáról) nem tartozott tömegmozgalomhoz, hiszen a konzervatív kritika kereszttüzeiben álló futurizmus élvezete saját korában Magyarországon is rétegzést feltételezett. A magyar recepció jelentős eseménye volt Szabó Dezső 1913-ban, a Nyugat hasábjain közölt szuggesztív erejű írása a veszély szeretetről *A futurizmus: az élet és a művészet új lehetőségei* címmel; a Magyarországon élő képzőművészek közül a mozgalom hatása legegyszerűbben Kádár Béla és Scheiber Hugó képein figyelhető meg. Scheiber kompozíciói a nagyvárosi élet lüktetését, a sebességet, a ritmust érzékeltetik, vonzotta a cirkusz és a varieté színpadiassága és az éjszakai élet dekadenciája, 1933-as római kiállítása magának Marinetti-nek a védnöksége alatt került megrendezésre.

A számos magyar alkotó képeit is bemutató kiállítással és a belőle készült albummal a Magyar Nemzeti Galéria a kevesek ízlését látszik igazolni Marinetti alapító kiáltványának centenáriuma után egy évvel.

BENKŐ KRISZTIÁN

(Szerkesztette Kárai Petra,
Magyar Nemzeti Galéria,
Budapest, 2010, 140 oldal, 2400 Ft
[a kiállítás 2010. augusztus 22-ig
tekinthető meg])